

Міністерство освіти і науки України
Інститут мистецтвознавства, фольклористики
та етнології ім. М.Т.Рильського НАН України
Uniwersytet Rzeszowski
Wydział Muzyki
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут мистецтв

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Збірник наукових праць

Випуск 4

Рівне – 2018

Редакційна колегія:

- Сверлюк Я.В.**, доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту мистецтв РДГУ;
Олексюк О.М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики музичного мистецтва Інституту мистецтв Київського університету ім. Бориса Грінченка;
Павелків Р.В., доктор психологічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, академік АН ВШ України, перший проректор Рівненського державного гуманітарного університету;
Пелех Ю.В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з **науково-педагогічної та навчально-методичної роботи**;
Вербець В.В., доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту соціології Рівненського державного гуманітарного університету;
Mirosław Dymon Dr. hab., prof. Uniwersytet Rzeszowski wydział muzyki;
Лісова С.В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики професійної освіти Рівненського державного гуманітарного університету;
Малафійк І.В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної і соціальної педагогіки та управління освітою Рівненського державного гуманітарного університету;
Дем'янчук О.Н., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання мистецьких дисциплін Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка;
Потапчук Т.М., доктор педагогічних наук, професор, кафедра пісенно-хорової практики та постановки голосу Рівненського державного гуманітарного університету;
Шевчук С.І., кандидат філологічних наук, доцент кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва;
Цюлюпа С.Д., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;
Крижановська Т.І., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;
Сверлюк Л.І., кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра пісенно-хорової практики та постановки голосу Рівненського державного гуманітарного університету;
Буцяк В.І., кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра гри на музичних інструментах Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;
Прокопович Т.Ю., кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;
Радковська Л.М., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;
Филипчук М.С., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри естрадної музики Рівненського державного гуманітарного університету.

*Рекомендовано вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 2 від 22.02.2018 р.)*

Мистецька освіта та розвиток творчої особистості : зб. наук. пр. / Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, Uniwersytet Rzeszowski wydział Muzyki, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т, Ін-т мистецтв. – Рівне : Волин. береги, 2018. – Вип. 4. – 396 с.

ISBN 978-966-416-550-8

Збірник наукових праць присвячений актуальним питанням професійної підготовки фахівців мистецького напрямку. Висвітлюються сучасні методологічні підходи розвитку творчої особистості студентів, охарактеризовано особливості музично-педагогічної діяльності.

Для викладачів і студентів мистецьких навчальних закладів, науковців й працівників в галузі музичної педагогіки та мистецтвознавства.

УДК 7.071.5

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I.

Теорія і методологія мистецької освіти

<i>Бурчак І.С.</i> Діагностика сформованості ціннісних орієнтацій майбутніх керівників дитячим ансамблем спортивно-бального танцю.....	6
<i>Іванова Л.І., Іванова Т.В.</i> Особливості початкового етапу фортепіанної підготовки учнів музичних шкіл.....	13
<i>Сверлюк Л.І., Куніцька І.В.</i> Теоретичні основи формування гуманних взаємин у дитячому хоровому колективі.....	19
<i>Лужна Л.М., Радковська Л.М.</i> Робота над поліфонічними творами з учнями-піаністами ДМШ (на прикладі "Нотного зошити А. М. Бах").....	26
<i>Матвійчук А.В.</i> Роль естрадного вокального ансамблю у формуванні професійних навичок майбутніх вчителів музичного мистецтва.....	32
<i>Наулік Н.В.</i> Розвиток навчального інтересу учнів-початківців в класі фортепіано.....	38
<i>Никон О.К., Остапчук М.М.</i> Формування мотивації вдосконалення виконавських навичок у самостійній роботі студентів.....	45
<i>Павлішин Н.В.</i> Музичний розвиток підлітків в умовах інтеграції мистецтв.....	53
<i>Пальоха О.А.</i> Роль задатків і здібностей у професійній музичній діяльності.....	60
<i>Піддубник В.Г., Якимчук С.Н.</i> Проблеми концертного хвилювання співаків творчого колективу.....	68
<i>Прокопович Т.Ю.</i> Педагогіка музична і музейна: сучасні тенденції взаємодії.....	74
<i>Сверлюк Я.В.</i> Методологічні підходи професійної підготовки диригента оркестрового колективу.....	80
<i>Симончук Т.Д.</i> Роль естрадної пісні у формуванні вокальної культури підлітків.....	89
<i>Радковська Л.М., Цибульська С.Ю.</i> Використання новітніх технологій на уроках музичного мистецтва в ЗОШ.....	95
<i>Тетєнєва Н.О.</i> Форми та методи розвитку музичних здібностей на уроках сольфеджіо в ДМШ.....	101
<i>Турчин Г.П.</i> Художні завдання диригента оркестру в роботі над музично-виразовими засобами.....	107
<i>Ужинський М.Ю., Капітанець Л.М.</i> Студія електронної музики як творча майстерня музиканта-інструменталіста.....	117
<i>Фарина Н.П.</i> Концертно-виконавська діяльність студентів-вокалістів: педагогічний аспект.....	124
<i>Федячко І.Б.</i> Еволюція педагогічних поглядів на процес роботи над музичним твором.....	131
<i>Хуан Ханьцзе.</i> Педагогічні умови формування готовності майбутнього вчителя музики до сценічного партнерства.....	138
<i>Цюлюпа С.Д., Цюлюпа Н.Л.</i> Педагогічні принципи викладання фахових дисциплін зі спеціальності "Музичне мистецтво".....	144

РОЗДІЛ II.

Сучасні виміри мистецтвознавства

<i>Mirosław Dymon. Kształtowanie zainteresowań i umiejętności muzycznych dzieci i młodzieży w środowisku szkolnym</i>	151
<i>Блищук Н.В. Творча майстерність піаніста-концертмейстера дитячого хору</i>	164
<i>Буцяк В.І., Турко Н.С. Культурологічні засади появи та функціонування музичних інструментів</i>	170
<i>Власюк О.П. Спадщина українського мистецтва в історичній ретроспективі</i>	178
<i>Трачук Л.Д., Гаврилюк С.В. Тульчинське училище культури в мистецькому житті Поділля</i>	189
<i>Галаган В. Технологічні основи колективного виконавства</i>	195
<i>Дзвінка Р.І. Творчий доробок Михайла Тимофіїва в контексті еволюції сопілкового виконавства</i>	204
<i>Димченко С.С. Проблеми становлення та розвитку диригентського мистецтва: здобутки і перспективи</i>	210
<i>Krous O.P., Pryt K.O. Folklor of Volyn Polissya as an important factor of formation of national self-identity of future music teachers</i>	220
<i>Крусь О.П. Регіональний музичний фольклор – інтегральна частка духовної скарбниці нації</i>	226
<i>Островська Г.Б. Творчий портрет Лідії Сергіївни Костянець</i>	232
<i>Петричук О.В. Історико-культурні передумови формування специфікацій стилю в музиці</i>	241
<i>Симончук І.А. Даюк Ж.Ю. Артистично-театральні аспекти виконавського мистецтва у творчості провідних українських баяністів</i>	248
<i>Сташук О.А. Творчо-педагогічний феномен Олександра Панасовича Довгалока</i>	254
<i>Столярчук Б.Й. Збирач народних пісень Рівненщини Петро Степанюк</i>	262
<i>Ускова А. Обряд випікання весільного короваю у селі Колом'є Славутського району Хмельницької області</i>	266
<i>Филичук М.С. Бас-гітара в культурно-мистецькому просторі: генеза, розвиток, сучасний стан</i>	275
<i>Франчук Д. Історія та народнопісенна творчість села Самчики (Старокостянтинівського району Хмельницької області)</i>	283
<i>Цапун Р.В. Українська традиція святкування масниці та відтворення обрядодій в студентському середовищі</i>	293
<i>Черніско В.А. Творчий доробок Євгенії Родзь через призму історії та спадкоємності</i>	299
<i>Шереток Р.М. Мистецьке наповнення інтер'єру культових споруд ордену кармелітів на Волині (за матеріалами праць Т. Стецького і Я. Гіжицького)</i>	306
<i>Шихова Г.І. Зародження та розвиток української музичної освіти у XVI-XIX ст.</i>	314
<i>Радковська Л.М., Яцук І.І. Сучасна бандура: новий статус академічного і професійного інструменту</i>	320

РОЗДІЛ III.

Методика музичного навчання і виховання

<i>Кардаш (Гергелюк) В.В.</i> Розвиток емоційної сфери дітей з особливими потребами засобами музичного мистецтва	325
<i>Грабik Н.В.</i> Методи творчого самовираження учнів у вокально-хоровій роботі загальноосвітніх навчальних закладів	329
<i>Гумінська О.О.</i> Науково-методичні засади самовираження учнів у музичній діяльності	334
<i>Гурин А.В.</i> Інструментальне музикування на уроках музичного мистецтва в загальноосвітньому навчальному закладі	338
<i>Карманюк Ю.В., Григорчук І.С.</i> Музичний фольклор в системі засобів музичного виховання молодших школярів	345
<i>Клець Т.</i> Розвиток техніки диригування у студентів музично-педагогічних спеціальностей	350
<i>Крет М.В.</i> Музика та її морально-виховні функції у процесі становлення особистості	357
<i>Лукащук О.І.</i> Роль мистецтва у професійному становленні майбутнього вчителя музики	362
<i>Крижановська Т.І., Оксенчук Д.Ю.</i> Розвиток виконавської культури учня-баяніста за методикою Петра Серотюка	370
<i>Пастушенко Л.А.</i> Принципи і підходи виховання естетичних смаків майбутніх учителів музичного мистецтва	379
<i>Пастушенко А.С., Гарбуз Т.В.</i> Вища школа в системі національно-патріотичного виховання молоді на кращих зразках народної пісенної творчості	386
Про авторів	393

6. Музична естетика Античного світу – К. : Музична Україна, 1974. – 218с.
 7. Платон Держава /Платон; Пер. з давньогрец. – К. : Основи, 2000. – 354с.
 8. Лосев А. История античной эстетики. Аристотель и поздняя классика / А.Лосев – М. : Искусство, 1975. – С.513.
-

УДК 78:159.954-057

Лукашук О.І.

РОЛЬ МИСТЕЦТВА У ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

Анотація. У пропонованій статті аналізується особливості поглядів на виховну роль мистецтва, його вплив на професійне становлення вчителя музики. Показано альтернативність думок на мистецтво у різні історичні періоди. Зазначено про необхідність у глибокому осмисленні виховного потенціалу музики

Ключові слова: вчитель музики, професійне становлення, мистецтво, естетичне виховання.

Аннотация. В предлагаемой статье анализируются особенности взглядов на воспитательную роль искусства, его влияние на профессиональное становление учителя музыки. Показано альтернативность мнений на искусство в разные исторические периоды. Отмечена необходимость в более глубоком осмыслении воспитательного потенциала музыки

Ключевые слова: учитель музыки, профессиональное становление, искусство, эстетическое воспитание.

Annotation. The article deals with the peculiarities of the views on the educational role of art, its influence on the professional formation of the music teacher. The alternative of thought to art in different historical periods is shown. Mention is made of the need for a better understanding of the educational potential of music

Key words: teacher of music, professional formation, art, aesthetic education.

Постановка проблеми. У визначенні теоретико-методологічних засад професійного становлення майбутніх вчителів музики актуалізується проблема осмислення ролі і значення мистецтва в процесі навчання і виховання. З одного боку, це стосується того, як буде формуватись художньо-естетична свідомість майбутніх вчителів мистецьких дисциплін, а з другого – на яких засадах вчителі будуть здійснювати виховання своїх учнів.

Мистецтво у різні історичні епохи, у різних суспільних формаціях було полем протиріч між тими, хто стверджував і тими, хто заперечував його виховний вплив. Художньо-естетичне виховання завдяки поліфункціональності і різноманітності проявів практично ніколи не фігурувало у чистому вигляді, а використовувалося як "забарвлення" або додаток до

морального, ідеологічного, політичного, фізичного виховання. Ці тенденції мають своє історичне коріння.

Метою статті є висвітлення виховної ролі мистецтва та проблеми становлення майбутніх учителів музики.

Аналіз досліджень. Ряд робіт сучасних авторів поклали початок новому етапу наукових досліджень в галузі художньо-естетичного виховання В.Г.Бутенко, В.І.Дряпіки, І.М.Карпенко, Л.Г.Коваль, Ж.А.Кондратьєвої, Р.О.Кузьменко, О.О.Олексюк, Г.І.Падалки, О.С.Ростовського, О.П.Рудницької та інших, які в даний час є основою для створення теорії професійного становлення та подальших розробок проблеми розвитку професійної художньо-педагогічної культури майбутніх вчителів мистецьких дисциплін.

Виклад основного матеріалу. Ще у Древньому Китаї (особливо у конфуціанський період) музика вважалася одним із кращих засобів не лише виховання, але й перевиховання людей, зміни їх звичаїв. Сувора символічна і семантична детермінованість пентатоніки повинна була, за переконанням конфуціанців, впливати на життєдіяльність людей, що сприймали музику. Тлумачення музики як засобу розвитку певних моральних якостей /спокою, ввічливості, щирості тощо/ було загальноновизнаним.

Разом з тим, вже тоді були альтернативні погляди на роль мистецтва і, зокрема, музики. Існували концепції з твердженнями її негативного значення. Так, мислитель Мо Цзи на протигагу конфуціанській позиції виступає проти музики, повністю заперечуючи можливості її впливів на моральний і соціальний бік людської життєдіяльності.

Різні погляди на виховний потенціал мистецтва, часом протилежні, мали місце і в інших суспільно-історичних формаціях. На відміну від давньогрецького вчення про могутню виховну силу мистецтва у еллінських філософських вченнях (епікурейство, стоїцизм, скептицизм) роль музики зводиться до смакових відчуттів, і висувуються пропозиції взагалі відмовитися від неї. В епоху середньовіччя мистецтво поділяють за певними критеріями на духовне, яке офіційно визнається і світське, яке відкидається. Для В.Шекспіра байдужа до музики людина здатна творити лише зло, в той же час Ж.Б.Мольєр у своїх п'єсах висміює виховну роль музики. І навіть у ХІХ ст., коли музичне мистецтво, здавалося б, досягає свого апогею, французький філософ Ж.М.Гюйо подібно епікурейцям твердить, що для нього "прохолода більш естетична, ніж акорд". У таких висловлюваннях мається на увазі те, що мистецтво добре чи погане не само по собі, але у зв'язку з тим приводом, за ради якого створено конкретний твір. До другої половини ХVІІІ ст. про музику, зокрема, судили з точки зору її соціальної придатності, тому коли у старих рукописах зустрічаємо висловлювання "прекрасне", "вибране" на титульних сторінках зібрань п'єс ХVІ-ХVІІ ст., то функціональне судження сприймається часом, як гарантія естетичної якості.

Найбільш строката картина поглядів на мистецтво і його виховне значення формується у ХХ столітті. Засилля масової культури, комерціалізація популярних видів мистецтва призводять до значної переоцінки досягнень художньої культури суспільства і певної переорієнтації у мистецькій освіті.

Відбувається значна поляризація позицій щодо мистецтва. З одного боку мистецтво все частіше розглядається як форма змістовного дозвілля. І це є досить обґрунтована думка. Більш глибокі можливості мистецтва, роль мистецтва у вихованні особистості не відкидаються, але на практиці далеко не завжди визнаються. Питання стоїть також про те, якого мистецтва і якого змісту виховання.

Г.Вашенко, відкидаючи матеріалістичну виховну парадигму, повертається до тисячолітньої традиції українського народу. "Могутній вплив музики на психіку, – пише він, усвідомлював ще Платон. Цей вплив може бути позитивним або негативним в залежності від того, яким почуттям пройнята музика. Тому він радив застосовувати до музичних творів сувору цензуру і тільки після того пускати її в маси. Вона може викликати найшляхетніші почуття і збуджувати найогидніші пристрасті... В ній яскраво відбивається моральна хвороба нашого часу: матеріалізація життя, відторгнення високих ідеалів, гонитва за тілесними втіхами, оскотинення людини... Тільки ідеалістичний світогляд може бути суцільним і позбавленим внутрішніх суперечностей. Для нас зрозуміло, що такий світогляд може бути побудований лише на християнських засадах" [1, с.182].

Сумніву піддаються можливості виховання засобами мистецтва і в наші часи. "Поки що не доведено і, що ще важливіше, не ясно, – пишуть Б.П.Крупнік і Т.В.Морозова, які конкретно ці можливості, їх суть і масштаби. Власне тому претензії поборників художнього виховання на розширення позицій мистецтва у школі виглядають скоріше вольовими, ніж науково обґрунтованими" [4, с.6].

Водночас І.О.Ляшенко та багато інших авторів стверджували, що "соціалістична художня культура служить дійовим ідейно-естетичним фактором пізнання і пропаганди радянського образу життя, комуністичного виховання найширших мас трудящих" [5]. Це типове для радянського періоду висловлювання, з одного боку, свідчить про визнання виховного потенціалу мистецтва, а з другого про те, що мету виховного впливу бачили поза художньо-естетичною сферою.

На помилковість і негативне значення такого підходу до розвитку художньо-естетичної свідомості вказував Л.С.Виготський. "Звичайно вважають, що художньому твору властивий хороший або поганий, але безпосередній моральний ефект... Перш за все слід відмовитися від погляду, інакше переживання естетичні мають якимсь безпосереднім відношенням до морального, і що всякий художній твір вміщує у собі ніби поштовх до моральної поведінки". [2, с.272]. Іншою, не менш шкідливою психолого-

педагогічною помилкою у художньо-естетичному вихованні, є нав'язування мистецтву сторонніх йому завдань і цілей, але вже не морального, а соціального і пізнавального характеру. Естетичне виховання приймається і допускається як засіб розширення пізнання учнів та їх соціалізації. "...Легко довести, наполягав Л.С.Виготський, що правда художня і правда дійсності знаходяться у надзвичайно складних стосунках: дійсність у мистецтві є настільки перетвореною і видозміненою, що прямого переносу смислу від явища мистецтва до явища життя не може бути. При цьому ми ризикуємо опинитися не тільки при хибному розумінні дійсності, але й при повному виключенні чисто естетичних моментів у викладанні"[2, с.275]. Його думка перегукується із думкою відомого іспанського мислителя Х.Ортеги-і-Гассета: "...художнє і дійсність є зовсім різними. Художній об'єкт є художнім лише настільки, наскільки він є нереальним" [117, с.357].

Ряд суперечливих тверджень зустрічаємо у висловлюваннях зарубіжних авторів. Так, з метою уникнення крайності в експресивістських тлумаченнях природи музики, на думку Х. Ортеги-і-Гассета, не слід ототожнювати значення слів "сумна музика" і "музика, що виражає сум". "Якщо в музиці "Dies irae" ми чуємо тривогу, то це не означає, що це почуття передсмертного страху композитора" [6, с.327]. Він наголошує, що приймати і розуміти твори мистецтва може лише та людина, яка виробила у собі здібність бачити їх такими, які вони є насправді – творами фантазії, думки митця. Більшість людей зробити це не можуть, вони ніколи не відчують істинно естетичну насолоду, бо занурені у сьогоденну реальність. Надмірна увага до такої реальності у творах мистецтва несумісна з суто естетичним почуттям. Такими є, наприклад, твори мистецтва, в яких втрачається грань між художнім втіленням людських переживань і які переходять межу між художньо-естетичною вигадкою та реальним стражданням, що у зображеннях жорстокості і болю, насилля і хтивості за своєю силою впливу занадто наблизилися до реального, а тому опинилися за межами естетичного.

Професійна свідомість вчителів мистецьких дисциплін, з феноменологічної точки зору, являє собою цілісний потік переживань, у яких твір мистецтва сприймається як носій виховного потенціалу, що детермінує процес естетичного розвитку особистості. Найбільш суттєвою ознакою для такого потоку є спрямованість студента на предмет пізнання (або іманентна предметність). Іntenційне переживання відносно твору мистецтва може розглядатися студентом і викладачем як художньо-естетична реальність і як предмет педагогічного аналізу. В цьому випадку твір мистецтва попадає у фокус осмислення, продовжуючи фізично займати призначене йому місце, і в той же час він розгортається у свідомості повнотою ідеї, яку закладає в нього той, хто його створює і той, хто інтерпретує з метою формування культури сприйняття, естетичного розвитку професійного самовдосконалення. Навіть знаходячись у свідомості він не розчиняється у почуттях та емоціях, а зберігає

і тут свою структуру, але вже у якості смислу і не в абстрактному, а цілком конкретному смислі, тобто стає ідейним естетичним явищем, що має статус художньо-естетичного об'єкта у професійній підготовці вчителя мистецьких дисциплін.

Майбутній вчитель йде до розуміння мистецтва від першого емоційно-естетичного охоплення через рефлексію смислу того, що відбувається "тепер і зараз" або відбувалося під час сприйняття у його власній душі. В іншому випадку йому доводиться вкладати своє розуміння, свою душу у "прокрустове ложе" загальноприйнятих оцінок і ярликів. Тобто в першу чергу треба вести мову про те, що і як він сам зрозумів і відчув, а не вбивати його емоційний прояв традиційним питанням: "Якими засобами виразності скористався художник?". Шукати смисл студенти повинні не у самому творі, а в собі, у власній душі, послідовно відповідаючи собі ж на запитання: що саме відбувалося з моїми почуттями, з моїми думками? Як це відбувалося? Чи це дійсно мої думки і почуття, чи вони прийшли ззовні? Як я розумію смисл цього твору? Що в ньому викликало ці почуття?

А тоді вже від власного розуміння йти до співставлення свого враження із загальновизнаними оцінками. Такий підхід захищає від конформізму і формує особистість. Рух навпаки формує конформіста (переважно сенситивного типу), якого непокоїть не суть художнього твору, а те, що про його роздуми і сумніви дізнаються оточуючі. Чи не звинуватять його у невігластві. Отже, існують суттєві розбіжності в мотивах художньо-естетичної та психолого-педагогічної діяльності і художньо-естетичному сприйнятті майбутніх вчителів мистецьких дисциплін. Самостійність і неупередженість у пошуках смислового змісту художнього твору характерна ознака особистості, що рухається по шляху особистісного професійного становлення. Зважаючи на розмаїття думок, течій, напрямів, підходів до розуміння мистецтва, його ролі і значення у художньо-естетичному вихованні тощо завданням кожного студента, який лише опановує професію вчителя образотворчого мистецтва, музики, літератури, а також вчителя-початківця є вироблення своєї власної позиції щодо мистецтва, професійної діяльності, учнів, себе особисто як до професіонала.

Шлях до вирішення проблеми лежить через визначення теоретико-методологічних засад професійного становлення майбутнього вчителя мистецтв, сутності і смислу художньо-педагогічної діяльності, на яких формується мета, потреба у її досягненні, а також весь спектр професійних якостей, поглядів, ставлень, спрямованість на самопізнання і професійне самовдосконалення як творчої людини-педагога і митця.

Традицією вітчизняної мистецької освіти є сприйняття, аналіз та інтерпретація художніх творів. Твори мистецтва розглядалися як об'єкти вивчення і відтворення. Результат ефективності навчання вимірювався ступенем засвоєння учнями авторитетних суджень про мистецький твір, що приводило до певної уніфікації оціночного ставлення до мистецтва,

констатує О.П.Рудницька [7, с.24]. За таких умов, учні початкової школи звикають до готових оціночних штампів, втрачаючи свіжість і безпосередність дитячого сприйняття. Потім, стаючи дорослими, вони із здивуванням відкривають для себе твори, які не підпадають під школярські штампи і починають розуміти, що їх "просто обдурили". Мистецтво виявляється зовсім не таке, як їм тлумачили в школі. Воно так само відрізняється від прописних шкільних істин, як і життя школяра від життя дорослої людини. Людина звільняється від "навішаних ярликів", але, не вмючи самостійно давати оцінку художнім творам, обмежується у своїх мистецьких уподобаннях тим, що їй посилено і доступно. Як правило, це те, над чим не треба замислюватись, прикладати інтелектуальних зусиль.

Студенти мистецьких факультетів також опиняються у подібній ситуації, але на відміну від ровесників, для яких мистецька освіта закінчилася в школі, вони у своїх виступах на семінарських заняттях часто-густо продовжують виголошувати завчені оцінні судження, імітувати творчі поривання у виконанні художніх творів, наслідуючи, по суті, встановленим зразкам. І лише ті з них, хто спромігся подолати в собі страх перед порушенням сталих канонів, у кого потреба у самовираженні виявилася сильнішою за дух "естетського" конформізму стають творчими особистостями, обираючи свій шлях у мистецтві або художньо-педагогічній діяльності.

Проблеми, які виникають у розвитку творчої особистості є характерними для навчальних дисциплін з різних видів мистецтва. Причини виникнення цих проблеми витікають з практики минулих десятиліть. Показовою є еволюція програм викладання образотворчого мистецтва у загальноосвітній школі і відповідної підготовки вчителів мистецьких дисциплін для реалізації програм. До 40-х років ХХ ст. припускалося, що вчителі повинні навчити кожного школяра вмінню малювати з натури, "від себе", за задуманим проектом, певну технічну деталь або пристрій. Однак, всезагальне навчання малюванню стикалося із звичним переконанням, що не кожна дитина до цього здібна. Ця думка підтверджувалася поділом понять "технічного" і "художнього" графічних образів: вважалося, що технічному малюнку можна навчити кожного; щодо художнього образу, то він не має такого широкого використання і для його створення треба мати спеціальні здібності, які має не кожен і тому не завжди можна цьому навчити. З метою навчання художній творчості в школах зберігалася у вигляді гуртків так звана "масова робота", де вчителі займалися лише з дітьми, які мають необхідне для даного виду мистецтва обдарування. Таким чином, акцент робився на розвиток умінь і навичок малювання, переважно у позаурочний час. Разом з тим вчителів готували до роботи в Будинках художнього виховання, проведення заочних консультацій, оглядів і виставок дитячої творчості.

В 40-50-ті роки поступово в програмах для загальноосвітніх шкіл зростає обсяг задач художнього розвитку. Відповідно в програмах

підготовки вчителів образотворчого мистецтва поняття "графічної грамоти" розширюється у 40-ві роки до "реалістичного зображення" та "елементарних основ реалістичного малюнка"; в програму 50-х років вводиться вимога забезпечення елементів естетичного виховання. Термін "художнє виховання" займає вже тверді позиції в програмах 1954-1963 років. В той же час в програмах зустрічається дивне попередження, що "ніяких спеціальних уроків естетичного виховання в школі бути не повинно".

Програма 1964 року вже орієнтувала процес підготовки вчителів до зближення шкільної практики з проблемами естетичного виховання. Навчальна дисципліна "Малювання" стала називатися "Образотворче мистецтво". Майже одночасно шкільний предмет "Співи" отримує назву "Музика і співи". На перший план висуваються завдання формування естетичного ставлення учнів до предметів і явищ дійсності, навчити їх відчувати і розуміти прекрасне й активно вносити його в життя. Була проведена велика робота щодо розробки і поширення відповідних методик, видання методичних посібників, підручників, програм. Разом з тим відмічалася односторонність масового естетичного виховання, недосконалість науково-методичної бази підготовки студентів. Вчителі намагалися координувати роботу на уроках із позакласними формами художньо-естетичного виховання. Передові педагоги й науковці пропонували посилення ролі мистецтва у загальній системі освіти і виховання.

Від вирішення проблеми емоційно-сислової природи мистецтва залежить вибір оптимальних педагогічних підходів до професійної підготовки та розвитку художньо-педагогічної культури майбутнього вчителя мистецьких дисциплін. Складність цієї проблеми в тому, що всі тлумачення змісту, спроби передати ідею, сутність як у мистецтвознавчій, філософській чи навчально-методичній літературі, так і в художньо-педагогічній практиці або незрозумілі студентам, або здаються безглуздими митцям-професіоналам. Тому недавній випускник мистецького факультету вищого навчального закладу, молодий вчитель, починаючи свою самостійну діяльність і не маючи досвіду самостійного знаходження смислу і сутностей творів мистецтва різних епох, стилів, жанрів, стає перед необхідністю керуватися тим, що пишуть про мистецтво у підручниках, посібниках, методичних рекомендаціях, а не власноручно знайденим смислом.

Сучасна школа вимагає від вчителя попри елементарне вміння повідомляти знання значно складнішого – розвивати духовність, формувати художньо-естетичну свідомість, організовувати самостійну творчу діяльність школярів у процесі навчання. Сьогодні школі особливо потрібні теорія, технологія і методика, що орієнтують на творчу художньо-педагогічну діяльність. Непотрібним, марним виявляється викладання літератури, яке не хвилює, не викликає думок і почуттів у вихованців. Повідомлення учням на уроці готових, навіть безумовних істин може

викликати в кращому випадку байдужість до них. Насамперед це стосується оцінок і тумачень мистецьких явищ.

Прикладом педагогічних пошуків, спрямованих на подолання кризових явищ у мистецькій освіті і художній педагогіці, є зусилля митців і педагогів, яких об'єднали творчі ідеї художника-монументаліста, наукового керівника "Малої Академії мистецтв" В.В.Лубенка. Організаційні принципи і підходи, технологія організації навчально-виховного процесу за системою морально-естетичного та інтелектуального розвитку особистості, що отримала назву "Система стрижневої істини" дають широкий, простір для творчого розвитку особистості учнів. Разом з тим, робота за такою системою вимагає від вчителя засвоєння нових способів пізнання світу, перебудову підходів до проблем виховання і розвитку особистості, методологічного рівня художньо-педагогічного мислення. Створення системи – результат художньо-педагогічної ініціативи небайдужих людей, які шукають свій шлях пізнання світу через діалогічне спілкування з мистецтвом.

Чіткою і виразною, наприклад, є позиція С.В.Коновець, яка серед сучасних завдань естетичного розвитку молодших школярів виділяє розвиток особистісної цілісності, духовності, формування естетичної культури, виховання активного ставлення до естетичних явищ і структурує їх за такими напрямками: пізнавально-діяльніший, художньо-творчий, сприймання та оцінювання. Практичне втілення вказаних напрямів здійснюється на уроках "оволодіння образотворчою грамотою", "сприймання та оцінювання явищ мистецтва", "створення самостійних творчих робіт", "колективної образотворчої діяльності" [3, с.6-7]. Таким чином, починаючи з початкової школи перед вчителем постає завдання глибокого осмислення виховного потенціалу музики і її використання у навчально-виховному процесі.

Висновки. Музичне мистецтво як живий виразник суспільної свідомості на відміну від формального знання фактів з історії суспільства набуває статусу суб'єкта спілкування за умови високого рівня розвитку художньо-естетичної культури педагога. Важливо навчити майбутнього вчителя ще в студентські роки зіставляти власні інтенції з позиціями авторів і знаходити ті смисли й значення, які дійсно відповідають переконанням вчителя і його художньо-естетичним позиціям. В той же час слід звиряти свої художньо-естетичні еталони з кращими зразками художньо-педагогічної практики, перевіреними часом, і показовими за своїми результатами.

Список використаних джерел

- 1.Вашенко Г. Виховний ідеал. – Полтава: Полтавський вісник, 1994. -Т. 1 - 192с.
- 2.Выготский Л.С. Психология искусства. – М.: Искусство, 1986. -573с.
- 3.Коновець С.В. Образотворче мистецтво в початковій школі: Метод. посіб. – Рівне, Каліграф, 2000. – 79 с.
- 4.Крупник Е.П. Художественное сознание как систематизирующая основа приобщения к художественной культуре // Эстетическое воспитание на современном

етапе: теорія, методологія, практика. – М.: НИИ искусствоведения, 1990. – С.103-112.

5.Ляшенко І.О. Советская музикальна культура і соціалістический образ життя // Музикальне мистецтво і формування нового людини. – К.: Муз. Укр., 1982. – С. 18 – 23.

6.Ортега-и-Гассет Х. Естетика. Філософія культури. – М.: Искусство, 1991.- 588 с.

7.Рудницька О.П. Основні суперечності філософії мистецької освіти // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 1998. – № 5. -С. 54 -63.

8.Торшилова Е.М., Морозова Т.В. Развитие эстетических способностей детей 3 – 7 лет (теория и диагностика).- Деловая Книга, 2001.- 141 с.

УДК 786.8

Крижановська Т.І., Оксенчук Д.Ю.

РОЗВИТОК ВИКОНАВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ УЧНЯ-БАЯНИСТА ЗА МЕТОДИКОЮ ПЕТРА СЕРОТЮКА

Анотація. В статті розглянуто практичні аспекти розвитку виконавської культури учня-баяніста на основі методичних ідей Петра Серотюка.

Ключові слова: виконавська культура, методика роботи з учнем-баяністом, педагог-баяніст П. Ф. Серотюк.

Аннотация. В статье рассмотрены практические аспекты развития исполнительской культуры ученика-баяниста на основе методических идей Петра Серотюк.

Ключевые слова: исполнительская культура, методика работы с учеником-баянистом, педагог-баянист П.Ф.Серотюк.

Annotation. In the article the practical aspects of development of the performance culture of student-bayanist on the basis of methodical ideas of Peter Serotyuk are considered.

Key words: performing culture, method of work with the pupil-bayanist, pedagogue-bayanist.

Постановка проблеми. Нові реформаційні закони України ХХІ століття наголошують на необхідності постійного вдосконалення якості освіти. Цей процес має відбуватись шляхом впровадження інноваційності та збереження кращих традицій, утвердження універсальних цінностей. Саме до таких загальнолюдських культурних вартостей належить музичне виконавство як провідна умова функціонування музичного мистецтва. Орієнтація на кращі зразки світового музичного виконавства є важливим напрямом музичного розвитку молоді. В центрі нашої уваги – процес музичного виховання учнів-баяністів дитячих музичних шкіл. Баян –

Наукове видання

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Збірник наукових праць

Випуск 4

Відповідальні за випуск
Сверлюк Ярослав Васильович
Шевчук Степан Іванович

Технічний редактор
Віталій Власюк

*Редакційна колегія не завжди поділяє погляди авторів,
висвітлені у збірнику.
За достовірність фактів, точність цитат та можливі помилки
повну відповідальність несуть автори опублікованих матеріалів.*

Підписано до друку 23.03.2017 р. Формат 60x84 1/16. Папір офсет.
Гарнітура «Times». Друк офсет. Ум. друк. арк. 23,02. Наклад 100 пр. Зам. 18.
Видавництво «Волинські обереги».
33028 м. Рівне, вул. 16 Липня, 38; тел./факс: (0362) 62-03-97;
e-mail: oberegi97@ukr.net

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта
видавничої справи ДК № 270 від 07.12.2000 р.

Надруковано у друкарні видавництва «Волинські обереги».